

Jyväskylän historiakongressin esitelmät

Historica IV; föredrag vid det XVIII Nordiska historikermötet. Redigerad av Mauno Jokipii och Ilkka Nummela. Studia historica Jyväskyläensia 27. Jyväskylä 1983. Siv. 316.

Jyväskylän yliopiston suojissa järjestettiin elokuussa 1981 suuri Pohjoismainen historioitsijakokous, joka oli 18. omassa sarjassaan. Neljättä kertaa pohjoismaiden historioitsijat kokoontuivat Suomessa ja ensi kertaa sisämaan yliopistokaupungissa; kongressiin osallistui lähes neljäsataa tutkijaa.

Jyväskylän historiakongressi kohdistui keskeisiltä osiltaan kulttuuri- ja sosiaalihistoriaan. Pääteemoista julkaistiin jo ennen kongressia alustus- teokset, joista ensimmäinen koski yliopistokäyntiä ulkomailla noin vuoteen 1660 asti, toinen kriittisen käsityksen läpimurtoa tieteissä 1700- ja 1800-luvuilla ja kolmas kansanluku- taidon kehitystä ennen kansakoulu- laitoksen syntyä. — Näiden pääteemojen lisäksi kokouksessa jatkettiin useiden aikaisemmin aloitettujen laajojen erikoisteemojen vertailevaa käsitteilyä sekä pidettiin yksityisiä esitelmää monista parhaillaan tutkittavista tai juuri valmistuneista erillisaiheista. Erikoisteemoja ja erillisaiheita koskevat esitelmät ja alustukset ovat nyt — määrärahapuutteen tosin hieman viivästyttämänä — ilmestyneet yli 300 sivuisena ruotsin, tanskan ja norjankielisenä niteenä. Osanottajat kirjoittivat yleensä äidinkielellään, mutta suomalaiset ruotsiksi ja islantilaiset tanskaksi tai norjaksi.

Ensimmäinen sektio käsitteli kun- kin pohjoismaan osalta naisten työtä yhteiskunnassa tai kodissa noin 1870—1970. Osoitautui muun muassa, että Suomen naiset ovat koko kauden osallistuneet enemmän ansio- työhön kuin muiden Pohjoismaiden naiset. Suuri pohjoismainen tutki- musprojekti aiheesta on loppusuoral- la. Toisessa sektiossa pohdittiin myö- häiskeskiajan ja uuden ajan alun au- tioritiloja; monivuotisen pohjoismaisen

yhteisprojektin englanninkielinen yleiskatsausteos, joka jo oli keskuste- lujen pohjana, ilmestyi Upsalassa pian kongressin jälkeen. Kolmannes- sa sektiossa pohdittiin teollisuuden kasvua Pohjoismaissa 1870—1940. Neljäs sektio jatkoi edellisen, eli Trondheimin historioitsijakokouksen alulle panemaa tutkimusta urbanisoi- tumisesta Pohjoismaissa, nyt toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Suomen osalta osoitautui, että vuo- desta 1950 teollisuus alkoi menettää päälinkeinon asemaansa kaupun- geissa palveluammateille. Kaupun- git, joissa julkiset palvelut ovat johto- asemassa, näyttivät sijoittuvan Itä- ja Pohjois-Suomeen, kun taas kauppaan tai liikenteeseen keskittyneet palvelu- kaupungit ovat Etelä- ja Länsi-Suo- messa.

Viisitoista "vapaata esitelmää" mi- tä erilaisimmista yksityisiä tutkijoita kiinnostavista aiheista muodostivat laajan spektrin keskiajasta nykyaikaan ja poliittisesta historiasta sotahistoria- aan sekä talous- ja sosiaalihistoriaan. Suomalaisista esitelmöitsijöistä mai- nittakoon prof. *Jarl Gallén*, joka tutki kerjäläismunkistojen yllättävän kehiti- tynyt koulutusjärjestelmää keski- ajalla, prof. *Päiviö Tommila*, joka esitteli maaseutulehdistön maailman- kuvaa, apulaisprofessori *Jussi T. Lap- palainen*, joka pohti punakaartin tap- pion syitä vuonna 1918 sekä dos. *Toivo Nygård*, joka kertoi Suur-Suomi -ideologian heijastumisesta Länsi- Pohjaan ja Ruijaan. Kiinnostava oli *Olafia Einarsdottirin* esitys naisesta pakanuuden ajan Islannissa: naisella oli siellä yllättävän vahva ja taloudel- lisestikin itsenäinen asema. Varsin paljon mielenkiintoa osoitettiin vuo- sisadan vaihteen työväenliikkeelle: niinpä *Jarl Torbacke* puhui yksityisen työnvälityksen vaikutuksesta naisten työllisyyteen Ruotsissa, *Lennart K. Persson* syndikalismista Skandinavia- sa, *Klaus Misgeld* sosialistisesta inter- nationalismista toisen maailmanso- dan jälkeen.

Mainittakoon lopuksi, että Jyväskylän kaupunki ja Matkailun edistämis- keskus toimittavat taloudellisen tutki- muksen Jyväskylän kongressin vaiku- tuksista (tekijänä lis. *Ilkka Numme- la*). Se osoittaa selvästi, että taloudel- liselta kannalta kaupunkiyhteisön

kannattaa tukea tällaisia kokouksia: ne jättävät seudulle enemmän rahaa kuin kustannukset vievät.

Mauri Mönkkönen

Ulkomaisia uutuuksia

Perheen historiaa¹

Perheen historiaan liittyvät kysymyk- set ovat kauan olleet myös pohjois- maisessa kansankulttuurin tutkimuk- sessa esillä. Oman osansa tähän tutki- mukseen ovat tuoneet historiantutki- mus ja sosiologia. Kokoavaa yleisesi- tystä, mikä olisi sovelnut opetuksen käyttöön, ei kuitenkaan ole ollut. Siit- tä syystä on *David Gauntin* tänä vuonna ilmestynyt *Familjeliv i Nor- den* (Gidlunds, Malmö 1983, 327 s.) erittäin tervetullut teos.

Perheen historiaan ja rakenteeseen kohdistunut tutkimus on historialli- sen demografian osana etenkin 1970- luvulla voimakkaasti lisääntynyt. Syy- nä on ollut sosiaalihistoriallisen aspe- ktin uusi esillennousu historiantuti- muksessa, sosiologiassa ja etnologi- assa. Vanhempi tutkimus oli ensisijai- sesti kiinnostunut suku-käsitteestä, erityisesti oikeushistoriallisessa mie- lessä, ja ensisijaisesti arkaisista perhe- muodoista. Suurperhe ei silti ole jää- nyt syrjään, sillä varsinkin Balkanin zadrugaa koskevia tutkimuksia ilmes- tyy jatkuvasti. Perhehistoriallisen tut- kimuksen laajuudesta ja tuloksista saa kuvan esim. Gauntin teoksen kirjalli- suusluettelosta ja *A. Bimmerin* kat- sauksista eurooppalaiseen kirjallisuu- teen (*Zeitschrift für Volkskunde* 1979, 241—259 ja *Hessische Blätter f. Volkskunde* 1982, 3—16). Myös aika-